

Horyzonty Polityki
2026, Vol. 17, N° 58

SŁAWOMIR JANKIEWICZ

<http://orcid.org/0000-0002-0350-9764>
Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu
slawomir.jankiewicz@poznan.merito.pl

DOI: 10.35765/HP.2698

Koncepcja globalnego ładu w ujęciu Klausa Schwaba jako wizja funkcjonowania świata w XXI wieku

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Celem artykułu jest krytyczna analiza założeń koncepcji K. Schwaba dotyczących zmian w systemie politycznym oraz tego, czy mogą one prowadzić do powstania struktur interpretowanych w literaturze jako neo-feudalne – a jeśli tak, to w jakim zakresie.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Problemem badawczym jest prezentacja najważniejszych elementów koncepcji globalnego ładu K. Schwaba i analiza, na ile koryguje ona funkcjonujący obecnie reżim demokratyczny oraz czy jest ona zbieżna z koncepcjami określanymi jako neofeudalizm. W tym celu skorzystano z metod badawczych charakterystycznych dla nauki o polityce i administracji, takich jak: krytyczna analiza literatury naukowej, badanie empiryczne – w tym przypadku pozyskano informacje, studiując wypowiedzi K. Schwaba, wybranych przedstawicieli organizacji międzynarodowych, rządzących i najbogatszych ludzi na świecie – oraz synteza wniosków (Bäcker i in., 2016, s. 62–67).

PROCES WYWODU: Zwrócono uwagę na możliwe negatywne trendy w rozwoju świata, które mogą doprowadzić do kryzysu gospodarczego i humanitarnego. Następnie zaprezentowano najważniejsze cechy systemu, który został przez badaczy określony mianem neofeudalizmu, oraz proponowanego przez K. Schwaba. Na koniec zbadano zbieżność cech feudalizmu z neofeudalizmem i koncepcją K. Schwaba.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: K. Schwab ma rację, zwracając uwagę, że jakość życia ludzkości może się znacznie pogorszyć, jeżeli nie przeciwstawimy

Sugerowane cytowanie: Jankiewicz, S. (2026). Koncepcja globalnego ładu w ujęciu Klausa Schwaba jako wizja funkcjonowania świata w XXI wieku. *Horyzonty Polityki*, 17(58), 219–239. DOI: 10.35765/HP.2698.

się negatywnym trendom gospodarczym i środowiskowym. Jednakże jego propozycje dotyczące korekty systemu politycznego mogą doprowadzić do powstania reżimu o dużym ograniczeniu praw człowieka (m.in. wolności gospodarczej oraz światopoglądowej).

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Jeśli nie chcemy dopuścić do realizacji negatywnego scenariusza dla ludzkości (znaczne zubożenie i obniżenie jakości życia, głód itp.), musimy wypracować kompleksowe zmiany zarówno w systemach politycznych, jak i ekonomicznych. Jednakże by były one korzystne dla społeczeństwa, konieczna jest współpraca nie tylko ekonomistów, prawników i polityków, ale także przedsiębiorców i związków zawodowych. Przy ich tworzeniu należy pamiętać o wskaźnikach jakości życia. Zasady, które do tego prowadzą, już dawno przedstawiła społeczna nauka Kościoła. Proponowane przez K. Schwaba rozwiązania są odpowiedzią na globalne kryzysy. Mogą one jednak spowodować negatywne konsekwencje pod względem ograniczenia demokracji, wolności osobistej czy likwidacji prawa własności. Musimy też dbać o rozwój społeczeństwa obywatelskiego, co będzie gwarancją zachowania kontroli nad tymi zmianami i pozwoli społeczeństwu wpływać na nie realnie.

SŁOWA KLUCZOWE:

zmiany w systemie politycznym, Wielki Reset,
koncepcja K. Schwaba

Abstract

THE CONCEPT OF GLOBAL ORDER IN KLAUS
SCHWAB'S VIEW AS A VISION OF HOW THE WORLD
WILL FUNCTION IN THE 21ST CENTURY

RESEARCH OBJECTIVE: The aim of the article is to critically analyze the assumptions of K. Schwab's conception of changes in the political system and whether and to what extent they may lead to the emergence of structures interpreted in the literature as neo-feudal.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The research problem is to present the most important elements of K. Schwab's concept of global order and analyze the extent to which it corrects the currently functioning democratic regime and whether it is consistent with concepts known as neofeudalism. To this end, research methods characteristic of political and administrative science were used, such as: critical analysis of scientific literature, empirical research – in this case, information was obtained by studying statements by K. Schwab, selected representatives of international organizations, rulers, and the world's wealthiest people, and a synthesis of the conclusions (Bäcker i in., 2016, s. 62–67).

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: Attention is drawn to possible negative trends in global development that could lead to economic and humanitarian crises. Next, the most important features of the system that researchers have termed “neo-feudalism” and the one proposed by K. Schwab are presented. Finally, the convergence of feudalism’s characteristics with neo-feudalism and K. Schwab’s concept is examined.

RESEARCH RESULTS: K. Schwab is right to point out that humanity’s quality of life could deteriorate significantly if negative economic and environmental trends are not addressed. However, his proposals for correcting the political system could lead to the creation of a regime with significant restrictions on human rights (including economic and ideological freedom).

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS: If we want to prevent the realization of a negative scenario for humanity (significant impoverishment and a reduced quality of life, hunger, etc.), it is necessary to develop comprehensive changes in both the political and economic systems. However, for these changes to be beneficial for society, cooperation is necessary not only among economists, lawyers, and politicians, but also among entrepreneurs and trade unions. When creating these changes, it is important to keep quality of life indicators in mind. The principles that lead to this have long been presented in the social teaching of the Church. The solutions proposed by K. Schwab are a response to global crises. However, they may have negative consequences in terms of limiting democracy, personal freedom, and the elimination of property rights. We must also ensure the development of civil society, which will guarantee control over these changes and allow society to have a real impact on them.

KEYWORDS:

changes in the political system, the Great Reset, K. Schwab’s concept

WPROWADZENIE

Każde państwo działa w ramach wyznaczonych przez system polityczny, który decyduje o formie rządzenia. Najważniejszym jego celem jest realizacja dobra wspólnego (Arystoteles, 2006, s. 25–26) przez prawidłowo działające struktury, instytucje oraz procedury (Dobratz, Waldner, & Buzzell, 2019, s. 36–66; Heslop, b.d.).

Kryterium charakteru reżimu politycznego pozwala podzielić je na demokratyczne i niedemokratyczne. W krajach rozwiniętych standardem jest demokracja, ponieważ od wielkiego kryzysu

przyczyniała się do systematycznego wzrostu jakości życia większości społeczeństwa. Z tego powodu w XX w. ulegała ona rozwojowi tak w zakresie przestrzennym (coraz więcej krajów wprowadzało ją na swoim terytorium), jak i jakościowym (obywatele uzyskiwali więcej praw w każdym obszarze życia).

Warunki brzegowe dobrze funkcjonującego systemu demokratycznego precyzyjnie określił Jan Paweł II. Papież stwierdził, że system polityczny powinien (Jan Paweł II, 1997):

- prowadzić do wykorzystania majątku narodowego dla pożytku wspólnego,
- uniemożliwiać marnotrawienie środków publicznych m.in. dzięki niedopuszczeniu, by służyły one „interesom o charakterze prywatnym lub wręcz przestępczym”, i zapewnieniu „całkowitej poprawności wszystkich transakcji ekonomicznych i finansowych” państwa,
- być odporny na korupcję, która „zakrada się podstępnie do wielu środowisk społecznych, drwiąc sobie z prawa i depreczując zasady sprawiedliwości i prawdy”,
- zapewnić „sprawiedliwe stosowanie prawa oraz o legalność wszelkich działań administracji publicznej”.

Wprawdzie zalecenia te nie wynikają z badań systemowych czy teoretycznych, ale prezentują postulat normatywny dla polityki. Warto je uwzględnić, ponieważ w zasadzie stanowią one konkretne rekomendacje i tym samym kierunki reform dla obecnych systemów politycznych.

Na początku XXI wieku wiele instytucji (m.in. ONZ, UE, Bank Światowy), polityków i ekonomistów zaczęło zauważać negatywne skutki rozwoju gospodarczego. Przyczyną według nich jest wolność jednostki i wzrost zamożności społeczeństwa, które mogą doprowadzić do pojawienia się głodu na wielką skalę lub nawet wyginięcia ludzkości (m.in. na skutek zniszczenia środowiska). Ponadto zwracają oni uwagę na trwającą obecnie czwartą rewolucję przemysłową, która może zagrozić ludzkości z uwagi na znaczne ograniczenie zapotrzebowania na siłę roboczą. Z tego powodu proponują korektę systemu demokratycznego.

Jednym z najbardziej wpływowych ludzi na świecie, którzy dążą do zmian w obecnym reżimie politycznym, jest Klaus Schwab. Ma on już gotowe rozwiązania i działa w celu ich szybkiego wdrożenia.

Dlatego za cel artykułu przyjęto przeprowadzenie syntetycznej analizy najważniejszych zmian, jakie proponuje K. Schwab, oraz tego, w jakim zakresie są one zbieżne z cechami kierunku zwanego neofeudalizmem.

CHARAKTERYSTYKA NEOFEUDALIZMU JAKO SYSTEMU POLITYCZNEGO

Rozwój gospodarczy, jaki nastąpił w XX wieku, przyczynił się do wzrostu dobrobytu społeczeństw wielu krajów. Wzrost jakości życia pozwolił m.in. na wydłużenie życia oraz znaczny wzrost konsumpcji. Jednym z negatywnych efektów tych zmian jest zniszczenie środowiska, co znacznie zwiększa koszty funkcjonowania gospodarki i ludności. Dalszy postęp technologiczny (w tym powszechne użycie komputerów kwantowych, sztucznej inteligencji oraz rozwój nauk neurologicznych pozwalających połączyć człowieka ze sztuczną inteligencją, maszynami i cyfrową rzeczywistością) wpłynie nie tylko na wzrost wydajności, ale i znaczne ograniczenie zapotrzebowania na siłę roboczą (Chaber, 2023, s. 56–73; Instytut Analiz Rynku Pracy, 2020, s. 5–10; Bendkowski, 2017, s. 25–30; Grabowski, 2022, s. 327). W konsekwencji część ludności nigdy nie będzie pracowała lub okresy pracy będą krótkie i przyjmą formę tzw. elastycznego zatrudnienia (McKinsey Global Institute, 2017, s. 5–19; Ford, 2016, s. 83 i n.; Horowitz, 2023). Już obecnie obserwujemy wzrost wykorzystania w biznesie sztucznej inteligencji. Dane McKinsey Company pokazują, że w 2021 roku 56% dużych przedsiębiorstw korzystało z sztucznej inteligencji, a z tego 27% uzyskiwało dzięki niej 5% lub więcej na EBIT (McKinsey, 2021, s. 2).

Zaprezentowane powyżej negatywne trendy mogą doprowadzić do znacznego spadku zamożności ludności, a nawet do problemu z głodem (Moll, 2014, s. 60). Dlatego pojawiają się propozycje zmian, które mają temu przeciwdziałać. Punktem wyjścia była zmiana wskaźników obrazujących sukces gospodarczy. Zamiast Produktu Krajowego Brutto stworzono np. Human Development Index (Bier-nacki, 2006, s. 116–123), czy Green Gross Domestic Produkt (Boyd, 2006, s. 2–14). Obecnie propozycje korekty dotyczą ustroju politycznego. Jedną z idei zakłada ograniczenie praw człowieka i demokracji

oraz doprowadzenie do likwidacji klasy średniej. Założenia tego ustroju są podobne do tego, jaki obowiązywał w średniowiecznej Europie (tj. feudalizmu), gdzie prawa tworzyła szlachta posiadająca też większość zasobów. Dlatego nazywany on jest przez badaczy neofeudalizmem (Kotkin, 2020).

Doktryna neofeudalizmu nie jest jednorodna. Mamy do czynienia z różnymi podejściami do rozwoju kapitalizmu, które reprezentują naukowcy o innych orientacjach ideowych. Zwracają oni uwagę na różne aspekty podobieństwa współczesnej gospodarki do gospodarki feudalnej. Należą do nich przykładowo:

- dominacja wielkich platform cyfrowych, które działają jak „cyfrowi feudałowie” (Varoufakis, 2015),
- znaczenie pozyskanych danych przez globalne firmy technologiczne dla objęcia i utrzymania władzy ekonomicznej i politycznej (Zuboff, 2023),
- powrót rentierskiej gospodarki – wzrost znaczenia dla zamożności dochodów z własności, a nie pracy (Christophers, 2022),
- skrajne nierówności majątkowe (Piketty, 2014),
- osłabienie państwa i władzy na poziomie narodowym (Streeck, 2017),
- duża zależność pracowników od pracodawców i tym samym „feudalizacja pracy” (Standing, 2021).

Wspólnym elementem tych podejść jest przekonanie, że ewolucja kapitalizmu zmierza do kontroli zasobów i zwiększenia zależności społeczeństwa od niewielkiej grupy osób przywilejowanych, co przypomina niektóre mechanizmy znane z systemu feudalnego. Analogia do feudalizmu najbardziej uwidacznia się w następujących cechach, którymi może charakteryzować się nowy system polityczny (Standing, 2014, s. 197 i n.; Kotkin, 2020):

- współrzędzenie polityków i korporacji (a w zasadzie ich właścicieli lub zarządzających) – te dwie grupy mają razem podejmować decyzje dotyczące kwestii prawnych, gospodarczych i społecznych zarówno lokalnie, jak i globalnie,
- koncentracja bogactwa – większość zasobów ma zostać zgromadzonych w rękach osób najbogatszych (czyli niewielkiej elity),
- likwidacja klasy średniej i dominacja prekariatu – duża część ludzi w wieku produkcyjnym (ok. 50–60%) nie będzie miała stałego zatrudnienia lub nigdy nie będzie pracowała,

ograniczone zostaną gwarancje zatrudnienia oraz związane z tym świadczenia,

- ograniczenie mobilności społeczeństwa – prawne (konkretne zakazy) lub dobrowolne (z uwagi na brak środków lub możliwość utraty różnego typu świadczeń, itp.) bariery spowodują znaczne utrudnienia w dobrowolnym przemieszczaniu się ludności,
- pozbawienie większości społeczeństwa prawa własności – oligopolizacja będzie występowała we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego, co wpłynie na znaczny wzrost cen i w efekcie wynajem dóbr, a nie ich zakup (np. mieszkań, samochodów, telefonów),
- kontrola społeczeństwa – każdy człowiek będzie monitorowany dzięki wykorzystaniu nowoczesnych technologii (w tym sztucznej inteligencji, systemowi rozpoznawania twarzy, smartfonom, kamerom monitorującym miasta),
- ograniczenie indywidualności w podejmowaniu decyzji – władza będzie wymuszała na społeczeństwie określone zachowania przy pomocy nakazów i zakazów oraz bodźców pozytywnych (np. za rezygnację z posiadania dzieci będzie można uzyskać dodatkowe świadczenie pieniężne, zgodę na najem lub zakup mieszkania w preferowanym mieście czy dzielnicy) lub negatywnych (wyższe podatki, ograniczenie niektórych świadczeń itp.).

Wśród autorów piszących w sposób krytyczny o nowym systemie politycznym (będącym rodzajem feudalizmu) najbardziej znanymi są: J. Kotkin (2020), Ch. Hedges (2018), G. Standing (2021), W. Streeck (2017).

Wdrożenie systemu politycznego scharakteryzowanego powyżej będzie negatywne dla ludzi nie tylko ze względu na ekonomiczne, ale i społeczne warunki, jakie proponuje. Jest to zaprzeczenie dotychczasowego kierunku rozwoju krajów demokratycznych, który opierał się na społecznej nauce Kościoła (D. Landes – historyk ekonomii – stwierdził nawet, że jest to jeden z najważniejszych wkładów chrześcijaństwa w jakość życia społeczeństw Zachodu) (Kozacki, 2003, s. 50).

NAJWAŻNIEJSZE KIERUNKI ZMIAN W SYSTEMIE POLITYCZNYM PROPONOWANE PRZEZ KLAUSA SCHWABA

Zmiany systemu politycznego, według Schwaba, wynikają z konieczności przywrócenia równowagi w środowisku i zapewnienia dochodów ludziom w przypadku długookresowego bezrobocia. Cele te zamierza osiągnąć przede wszystkim dzięki zmniejszeniu poziomu życia i większej kontroli społeczeństwa. Jednym z instrumentów, które temu mają służyć, ma być tzw. bezwarunkowy dochód podstawowy – BDP (Van Parijs & Vanderborght, 2019; Miształ, 2018, s. 172–174; Torry, 2013, s. 81–185; Heydorn, 2016, s. 133–137; Marangos, 2004, s. 20–40; Standing, 2017, s. 155 i n.; Mączyńska, 2018, s. 61–65; Clerc, 2016; Szlinder, 2018, s. 23–59; Szarfenberg, 2018, s. 3–25). Narzędzie to, opracowane przez naukowców takich jak Van Parijs i Standing, stanowi istotny element koncepcji K. Schwaba. Niemiecki ekonomista uważa bowiem, że zapewni ono przychylność społeczeństwa dla całości zaproponowanych zmian.

K. Schwab proponuje „wpisać” w ustrój wypłatę przez państwo powszechnego i równego dla wszystkich świadczenia pieniężnego przyznawanego obywatelom bezterminowo i bez konieczności wykonywania jakiegokolwiek pracy (Van Parijs, 2000; Reynolds & Healy, 2016, s. 1–55). Pozwoli to uzyskać minimalny poziom dochodu osobom mającym problemy ze znalezieniem pracy lub otrzymującym niskie świadczenia emerytalne (co będzie konsekwencją długich okresów pozostawania bez pracy i starzenia się społeczeństwa) (Rizvi, 2024). Obecnie trwa „przyzwyczajanie” ludzi poprzez wdrażanie czasowych programów z tego typu świadczeniem. Przykładowo były one realizowane już w: USA (Moore, 2023; Krueger, 2022; Grunau, 2024; Goodman-Bacon, Nunn & Palmer, 2024), Iranie i Mongolii (O’Dell, 2023), Niemczech (Koch, 2023; Rębisz, 2021), Francji (UBIE, 2021), Finlandii (Kangas, 2026), W. Brytanii (KB, 2021), Islandii, Kenii, Indiach (*Countries with Universal Basic Income*, 2024; Haushofer & Shapiro, 2016, s. 1973–2024), Kanadzie (Gouvernement du Québec, 2024). W Polsce również opracowano koncepcję BDP, która miała być testowana przez okres dwóch lat. Program polegać miał na miesięcznej wypłacie 1300 zł grupie osób, które mieszkały w dziewięciu gminach województwa warmińsko-mazurskiego (Terlecki, 2024).

Dotychczas jednak nie zdecydowano się na jego realizację. Jedy-
nym krajem w Europie, który jednoznacznie na tym etapie odrzucił
możliwość testowania w praktyce bezwarunkowego dochodu pod-
stawowego, jest Szwajcaria. Stało się tak za sprawą społeczeństwa,
które w 2016 roku negatywnie wypowiedziało się na ten temat (aż
77% uczestniczących było przeciw) w ogólnokrajowym referendum
(Gesley, 2016).

Zakłada się, że wypłacane świadczenie (przynajmniej na począt-
ku) będzie na poziomie zapewniającym zaspokojenie podstawowych
potrzeb (minimum egzystencji) (Djankov & Saliola, 2018/2019, s. 57–
74), jednak i tak przedsięwzięcie takie będzie wymagało znacznego
zwiększenia dochodów do budżetu państwa. Rozwiązaniem ma być
podwyższenie opodatkowania płac. W ramach solidarności osoby
mające pracę (a więc wyróżnione) będą otrzymywały relatywnie
niższe wynagrodzenia, by można było sfinansować BDP. Pozostałą
część potrzebnych na to środków mają zapewnić duże przedsię-
biorstwa. Płacić będą one mogły wyższe podatki z uwagi na uzy-
skiwanie dużych marż dzięki wykorzystaniu sztucznej inteligencji
oraz utrzymywaniu wysokich cen na artykuły (co będzie wynikiem
ich wypożyczenia, a nie kupowania). Potwierdza to m.in. miliarder
Sam Altman (jeden z założycieli OpenAI zajmującej się rozwojem
sztucznej inteligencji, który jest przekonany że w niedalekiej przy-
szłości sztuczna inteligencja będzie pozwalala w pełni zastąpić ludzi)
(Gregersen, b.d.) czy Elon Musk (KB, 2021).

Obniżenie poziomu życia (niższe przychody i jednoczesny wzrost
cen dóbr i usług) spowoduje, że „nic nie będziemy mieć” (zniknie
własność, a upowszechnią się współdzielenie i carsharing), jak pod-
sumowała ten system Ida Auken (Rasmussen, 2023). Nie będzie to
przeszkadzało społeczeństwu, a wręcz przeciwnie – „z tego powo-
du będziemy zadowoleni” (World Economic Forum, 2016; Schwab
& Malleret, 2020, s. 35 i n.). Lukę konsumpcyjną wypełnią nam bo-
wiem substytuty wirtualne (e-domy, e-meble, e-ubiory, e-turystyka,
e-dzieci) (Wielomski, 2021; Schwab, 2018, s. 60–65, 112–113). Ponadto
podniesiona zostanie nasza własna wartość dzięki samorealizacji na
wielu płaszczyznach. Stanie się tak, bo osoby niepracujące, a mające
dużo czasu będą mogły postawić na rozwój wewnętrzny oraz więk-
szą aktywność na rzecz społeczności lokalnej (Schwab & Davis, 2018,
s. 121 i n.). Ograniczenie konsumpcji dodatkowo polepszy jakość

środowiska naturalnego, co też powinno zostać ocenione pozytywnie przez ludzi z uwagi na poprawę jakości życia. Nowy system polityczny cechowało będzie inne podejście do sprawowania władzy niż ma to miejsce w systemie obecnie funkcjonującym – demokratycznym. Wszystkie państwa, w których zostanie on wdrożony, będą ściśle współpracować i koordynować działania w aspektach politycznym, ekonomicznym i społecznym. Jednakże dominujący wpływ mają mieć przywódcy największych krajów i najbogatsi (Schwab, 2008, s. 107 i n.). Zmiana w podejściu do zarządzania państwem (współzrządzenie przedsiębiorców z politykami) odbywać ma się też na poziomie krajowym. Schwab uważa bowiem, że pozostawienie kierowania państwem tylko w „rękach” partii politycznych jest błędem. Nie uwzględniają one bowiem w swoich decyzjach horyzontu długookresowego, kompleksowości, a także mają problem z decyzywnością (np. w momencie kryzysów) (Schwab, 2012, s. 43, 45, 60; Schwab & Vanham, 2022, s. 38–67, 229–254). Współzrządzenie korporacji i globalne zarządzanie, zdaniem K. Schwaba, spowoduje, że kraje będą mogły bardziej sprostać wyzwaniom przyszłości, a ich rozwój będzie bardziej zrównoważony i zapewni lepszą jakość życia. Jest to zbieżne z ideą „rządu światowego”, proponowaną przez wielu ekonomistów i polityków, mającego być „uosobieniem racjonalności całej ludzkości” (Malewska & Filary-Szczepanik, 2022, s. 15–29; Malewska, 2022, s. 162–175). Powyższe zmiany muszą wiązać się z ograniczeniem wpływu obywateli na sprawowanie władzy (czy to bezpośrednio, czy pośrednio, co ma miejsce w systemie demokratycznym). Wprawdzie K. Schwab nie informuje o ograniczeniu praw obywatelskich, jednak inaczej nie da się tego zrealizować. Mając pełnię praw, ludzie mogą głosować na polityków, którzy nie będą realizować polityki ustalonej na poziomie globalnym czy zalecanej przez korporacje. Kwestia ta nie jest nowa. Na problem wykorzystania technologii do ograniczenia demokracji zwraca uwagę wielu naukowców (zob. np. Zybortowicz & Zybortowicz, 2017, s. 533–535). Powstaje przy tym istotne pytanie: jak będzie wyglądała odpowiedzialność polityczna w kraju, gdy wybory nie będą w pełni demokratyczne, a wiele decyzji podejmowanych będzie przez zewnętrzne podmioty?

W celu korygowania postaw ludzi w zakresie m.in. konsumpcji i trybu życia, w koncepcji zaproponowanej przez K. Schwaba, wykorzystywane będą nie tylko obecne narzędzia prawa karnego,

handlowego czy podatkowego (zob. np. Jankiewicz, 2017, s. 90–112; Kozub-Karkut, 2022, s. 95–115). Ważne miejsce przypadało będzie tzw. kredytowi społecznemu, czyli systemowi zaufania społecznego (z ang. *Social Credit System*). Polega on na pozyskiwaniu punktów przez ludzi i przedsiębiorstwa za podejmowanie działań zgodnych z oczekiwaniami rządzących. Za punkty te można będzie uzyskać korzyści (np. lepsze warunki kredytu, niższe podatki czy priorytetowy dostęp do usług publicznych). W odwrotnym przypadku traci się punkty, co oznacza kary (ograniczenie możliwości podróżowania, wykluczenie z konsumpcji niektórych usług lub dóbr itp.). System ten ma działać podobnie jak funkcjonujący obecnie w Chinach (Bernard, 2019; Kobie, 2019). Dominować w nim mają jednak nagrody, a nie kary.

System zaufania społecznego działa już w krajach demokratycznych, ale w ograniczonym zakresie. Przykładem może być taki system wdrożony w:

- regionie Bolonia we Włoszech (nazwany *Well-Being Index*) – promuje on wśród mieszkańców zachowania uznane przez władze lokalne za pożądane (m.in. działania proekologiczne – np. recykling, zrównoważony rozwój – np. korzystanie z transportu publicznego, zwiększenie aktywności ludzi w życiu społecznym – np. wolontariat) (Boos, 2022);
- Stanach Zjednoczonych Ameryki, Kanadzie, Singapurze – w niektórych miastach w ramach *smart cities* zbiera się dane o zachowaniu ludzi, by poprawić zarządzanie i bezpieczeństwo publiczne;
- branży finansowej – badanie tzw. historii finansowej klienta.

Mimo kontrowersyjności system ten uważany jest za istotny w szybkim korygowaniu przez państwo postaw społecznych. Pozwala bowiem na efektywne zarządzanie gospodarką. Dlatego K. Schwab uważa, że nie należy go odbierać negatywnie – zob. wypowiedź tego ekonomisty dla China Global Television Network (CGTN, 2022).

Propozycje zmian K. Schwaba w systemie politycznym przez wielu oceniane są negatywnie. Autor Wielkiego Resetu twierdzi, że są one niezbędne i należy je wdrożyć jak najszybciej. Alternatywą bowiem jest utrzymanie obecnego ustroju, który może doprowadzić do negatywnych konsekwencji.

ZAKOŃCZENIE

Systematyczne niszczenie środowiska i związane z tym negatywne konsekwencje dla gospodarek i ludności powodują szukanie rozwiązań, które pozwoliłyby temu przeciwdziałać. Kolejnym ważnym problemem globalnym jest rozwój technologii, który może skutkować znacznym obniżeniem podaży pracy i tym samym występowaniem dużej liczby osób pozostających bez zatrudnienia (w tym przez całe życie zawodowe). Przy obecnej strukturze budżetu w krajach rozwiniętych (gdzie mamy duży udział tzw. wydatków sztywnych) wyasygnowanie wyższych środków na opiekę socjalną będzie trudne. Problemami tymi łącznie – czy też każdym z osobna – zajmują się geografowie, biolodzy, fizycy, chemicy, ekonomiści, ale i politolodzy. Jedną z ważnych osób (z uwagi na możliwości realnego wpływania) jest K. Schwab. Jego propozycja przeciwdziałania tym negatywnym skutkom wymaga korekty obecnego systemu politycznego obowiązującego w krajach rozwiniętych. Zaprezentowane w publikacji najważniejsze cechy koncepcji K. Schwaba są zbieżne z poglądami nazywanymi w literaturze neofeudalizmem. W obu przypadkach zwraca się uwagę m.in. na:

- Znaczenie elit w sprawowaniu władzy – w przypadku K. Schwaba politycznych, gospodarczych i technologicznych, a w teoriach neofeudalizmu na skutek zgromadzenia przez niewielką grupę podmiotów gospodarczych większości zasobów i tym samym posiadania dominującej pozycji w podejmowaniu decyzji gospodarczych i politycznych.
- Rosnącą rolę dużych korporacji w organizacji życia gospodarczego i społecznego – w obu przypadkach zwraca się uwagę na przejmowanie przez duże przedsiębiorstwa i organizacje międzynarodowe funkcji państwa.
- Zmianę struktury własności i pracy – w społeczeństwie ma następować zmniejszenie własności indywidualnej na rzecz różnego rodzaju wynajmowania. Majątek będzie skupiony w rękach niewielkiej grupy. Na rynku pracy postępować będzie pauperyzacja pracowników i ograniczanie ich praw.
- Zwiększenie nadzoru nad społeczeństwem – technologia pozwoli na bieżącą kontrolę systemu społeczno-gospodarczego. K. Schwab zakłada przy tym, że umożliwi to bardziej efektywne

zarządzanie gospodarką i społeczeństwem. W teoriach neofeudalizmu natomiast zwraca się uwagę na wykorzystanie technologii cyfrowych do kontroli i dominacji ekonomicznej.

- Osłabienie roli państwa – podejmowane decyzje będą miały globalny charakter bez wpływu na nie poszczególnych krajów (zarządzanie publiczne będzie bowiem prowadzone przez korporacje i organizacje międzynarodowe, natomiast na poziomie lokalnym będą tylko realizowane ich decyzje).

Różnice polegają na ocenie tego kierunku zmian. Twórca Światowego Forum Ekonomicznego uważa to za pozytywne zjawisko, natomiast naukowcy zajmujący się neofeudalizmem są przeciwnego zdania. K. Schwab prezentuje więc normatywną wizję reformy kapitalizmu, która ma go ulepszyć poprzez współpracę państw, firm i społeczeństwa mimo pogorszenia podstawowych zasad demokracji i ograniczenia praw ludzi oraz znacznego zmniejszenia zamożności społeczeństwa. Teorie neofeudalizmu krytycznie diagnozują ewolucję kapitalizmu. Sugerują, że system może przejść w nową formę hierarchicznej zależności przypominającą feudalizm. W obu przypadkach duży nacisk kładzie się na ograniczenie demokracji.

Demokracja nie jest pojęciem jednoznacznym. W naukach politycznych istnieje wiele koncepcji i jej interpretacji. Wyróżnić też możemy jej większy i mniejszy zakres, co jest uzależnione od realizowania fundamentalnych zasad demokracji i prawidłowości funkcjonowania instytucji. Jednakże można wymienić fundamentalne zasady systemu demokratycznego, do których należą przede wszystkim (Waśko-Owsiejczuk, 2022, s. 21–38):

- suwerenność narodowa – wybór władz przez obywateli,
- pluralizm polityczny – możliwość funkcjonowania wielu partii i poglądów politycznych,
- podział władzy – rozdzielenie władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej,
- zasada państwa prawa – wszyscy obywatele, niezależnie od statusu majątkowego, pochodzenia, płci, sprawowanej funkcji itp., podlegają prawu na tych samych zasadach.

Ponadto istotne znaczenie ma jakość funkcjonowania systemu politycznego, którą można mierzyć zestawem różnych wskaźników (są to m.in. Freedom in the World opracowywany przez Freedom House, czy Democracy Index przygotowywany przez Economist Intelligence

Unit). Najważniejsze kryteria brane pod uwagę przy ich tworzeniu to wolność polityczna, prawa obywatelskie, funkcjonowanie instytucji oraz poziom partycypacji obywateli (Waśko-Owsiejczuk, 2022, s. 21–30). W XXI w. duży wpływ na demokrację mają też media, które zmieniają jej funkcjonowanie, z jednej strony przyczyniając się do zwiększenia partycypacji (dzięki nowej formie uczestnictwa obywatelskiego – e-demokracji), a z drugiej pogarszając jej jakość (Musiał-Karg, 2013). Koncepcja K. Schwaba zakłada osłabienie demokracji szczególnie w zakresie:

- ograniczenia suwerenności narodu na rzecz globalnego zarządzania realizowanego na zasadzie współpracy państw, korporacji i organizacji międzynarodowych; oznacza to przesunięcie decyzyjności z poziomu wybieranych przez społeczeństwo przedstawicieli do struktur ponadnarodowych, które nie mają demokratycznej legitymizacji;
- likwidacji równości politycznej obywateli – uprzywilejowani w sprawowaniu władzy będą zarządzający korporacjami i organizacjami międzynarodowymi oraz najbogatsi ludzie, natomiast wpływ społeczeństwa będzie niewielki;
- zmniejszenia przejrzystości procesu decyzyjnego – decyzje publiczne zamiast być podejmowane jawnie pod kontrolą opinii publicznej będą realizowane na spotkaniach elit polityki i biznesu, które nie są częścią formalnego systemu demokratycznego;
- ograniczenia wolności i równości traktowania obywateli.

Jeżeli przewidywania dotyczące sytuacji gospodarczej i środowiskowej się spełnią, to możemy mieć problem z zahamowaniem negatywnych trendów w zakresie funkcjonowania świata. Dlatego wdrożenie koncepcji proponowanej K. Schwaba jest dla wielu akceptowalną alternatywą. Dla autora, jak i wielu innych intelektualistów – m.in. Staniszkis (2003, s. 120–129), Michalskiego (2022, s. 285) – jest to bardzo niebezpieczne dla społeczeństwa i z tego powodu nieakceptowalne. Nie ulega jednak wątpliwości, że należy podejmować działania neutralizujące czekające nas kryzysy. W tym celu konieczne jest rozpoczęcie dyskusji, która pozwoli opracować kompleksowe rozwiązania. Warto do niej zaprosić nie tylko ekonomistów, prawników i polityków, ale także przedsiębiorców (posiadających małe i średnie przedsiębiorstwa) i związki zawodowe. Punktem wyjścia powinno być zadbanie o godność i dobro człowieka. W tym zakresie

należy wykorzystać wskazania społecznej nauki Kościoła, która już to zagadnienie bardzo dobrze rozpracowała. W innym przypadku możemy stworzyć system polityczny, który tylko w teorii będzie dobry dla człowieka (podobnie jak stało się to np. z systemem socjalistycznym). Ponadto należy dbać o rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz edukację młodzieży w tym kierunku, co pozwoli na kontrolę obywatelską i opór w momencie wystąpienia niepożądanych zmian. Jeżeli tego nie zrobimy, to zrealizowany może zostać scenariusz zaproponowany przez K. Schwaba – szczególnie, że będąc jednym z najbardziej wpływowych ludzi, działa na rzecz jak najszybszego jego wdrożenia. W tym celu nie tylko wydaje publikacje, ale i podejmuje działania mające służyć założonemu celowi. Do tych inicjatyw zaliczyć należy przede wszystkim powołanie (Influence Watch, 2022):

- Światowego Forum Ekonomicznego (ŚFE) – corocznie w Davos spotykają się przywódcy największych gospodarek i ugrupowań świata, właściciele i menedżerowie najwyższego szczebla globalnych korporacji, by wypracować koncepcje rozwoju i działać na rzecz ich wdrożenia w poszczególnych krajach;
- szkoły liderów (Young Global Leaders) – zajmującej się wyszkoleniem na całym świecie osób mogących zostać liderami, a mających poglądy zbieżne z K. Schwabem, dbaniem o ich rozwój i budowanie kariery politycznej lub biznesowej (m.in. dzięki mentoringowi i ułatwieniu w nawiązywaniu kontaktów); znanymi absolwentami tego programu byli m.in. J. Ardern (była premier Nowej Zelandii), E. Macron (prezydent Francji), M. Mayer (CEO Yahoo), M. Zuckerberg (założyciel i CEO Facebooka), S. Marin (była premier Finlandii), Ch. Freeland (była wicepremier i minister finansów Kanady).

Schwab buduje też poparcie dla swojej wizji wśród liderów politycznych, intelektualnych i biznesowych. Pozytywnie o jego koncepcji wypowiadają się np.: A. Merkel (była kanclerz Niemiec), J. Trudeau (były premier Kanady), J.L. Rodríguez Zapatero (były premier Hiszpanii), G. Brown (były premier Wielkiej Brytanii), A. Guterres (sekretarz generalny ONZ), S. Nadella (CEO Microsoftu), G. Rometty (była CEO IBM), E. Musk (CEO Tesli i SpaceX), J. Ma (założyciel Alibaba Group), N. Roubini (ekspert w zakresie analiz ekonomicznych i prognoz dotyczących globalnych trendów gospodarczych), J. Stiglitz (laureat Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii). W efekcie do tych

zmian pozytywnie odnoszą się także organizacje międzynarodowe, jak: Organizacja Narodów Zjednoczonych, Międzynarodowy Fundusz Walutowy czy Międzynarodowa Organizacja Pracy.

Prowadząc tak szeroką i międzynarodową inicjatywę, K. Schwab ma szansę wdrożyć swoją koncepcję. Szczególnie, że działa na rzecz tego celu z konsekwencją od kilkudziesięciu lat.

BIBLIOGRAFIA

- Arystoteles (2006). *Polityka*. Tłum. L.M. Piotrowicz. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bäcker, R., Czechowska, L., Gadomska, G., Gajda, J., Gawron-Tabor, K., Giedz, M., Kasprowicz, D., Mateja, M., Płotka, B., Rak, J., Seklecka, A., Szweczak, W., Winclawska, M., Wojciechowska, J. (2016). *Metodologia badań politologicznych*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych.
- Bendkowski, J. (2017). Zmiany w pracy produkcyjnej w perspektywie koncepcji „Przemysł 4.0”. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej*, 112, 21–33.
- Bernard, M. (2019). *Chinese Social Credit Score: Utopian Big Data Bliss Or Black Mirror On Steroids?* <https://www.forbes.com/sites/bernard-marr/2019/01/21/chinese-social-credit-score-utopian-big-data-bliss-or-black-mirror-on-steroids/?sh=140f5e8048b8>.
- Biernacki, M. (2006). Kilka uwag o pomiarze dobrobytu społecznego, *Mathematical Economics*, 3(10), 115–124.
- Boos, D. (2022, 27 kwietnia). *Bologna Introduces Social Credit App to Promote “Virtuous Behavior”*. <https://europeanconservative.com/articles/news/bologna-introduces-social-credit-app-to-promote-virtuous-behavior/> (dostęp: 16.03.2026).
- Boyd, J. (2006). The Nomarket Benefits of Nature. What Should Be Counted in Green GDP? *Resources for the Future Discussion Papers*. 06-24.
- CGTN (2022, 19 listopada). *Klaus Schwab: Eye on global governance*. <https://news.cgtn.com/news/2022-11-19/Klaus-Schwab-Eye-on-global-governance-1f5j1FnfKvK/index.html>
- Chaber, P. (Red.) (2023). *Monitoring trendów w innowacyjności – Raport 14*. Warszawa: PARP.
- Christophers, B. (2022). *Rentier capitalism: Who owns the economy, and who pays for it?* London–New York: Verso Books.
- Clerc, D. (2016). A Few Thoughts on Universal Basic Income. *L’Économie politique*, 3(71), 76–84.

- Djankov, S., & Saliola, F. (2018/2019). The changing nature of work, *Journal of International Affairs*, 72(1), 57–74.
- Dobratz, B., Waldner, L., & Buzzell, T. (2019). *Power, Politics, and Society: An Introduction to Political Sociology*. New York–London: Routledge; Taylor & Francis Ltd.
- Ford, M. (2016). *The Rise of the Robots: Technology and the Threat of Mass Unemployment*. London: Oneworld Publications.
- Gesley, J. (2016, 6 czerwca). *Switzerland: Voters Reject Unconditional Basic Income*. <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2016-06-06/switzerland-voters-reject-unconditional-basic-income/> (dostęp: 16.03.2026).
- Goodman-Bacon, A., Nunn, R., & Palmer, V. (2024, 18 stycznia). *One year of basic income in Minneapolis*. <https://www.minneapolisfed.org/article/2024/one-year-of-basic-income-in-minneapolis> (dostęp: 16.03.2026).
- Gouvernement du Québec (2024). Programme de revenu de base. <https://www.quebec.ca/famille-et-soutien-aux-personnes/aide-sociale-et-solidarite-sociale/programme-revenu-base> (dostęp: 16.03.2026).
- Grabowski, T. (2022). Globalne tendencje w bezpieczeństwie. W A. Malewska & M. Filary-Szczepanik (Red.), *Globalizacja i współzależność* (s. 309–330). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie.
- Gregersen, E. (b.d.). *Sam Altman. Biography*. <https://www.britannica.com/money/Sam-Altman> (dostęp: 16.03.2026).
- Grunau, S. (2024, 2 lutego), *Applications for Harris County's guaranteed income program close Friday*. <https://www.houstonpublicmedia.org/articles/news/harris-county/2024/02/02/476218/applications-for-harris-countys-guaranteed-income-program-close-friday/> (dostęp: 16.03.2026).
- Haushofer, J., & Shapiro, J. (2016). The Short-term Impact of Unconditional Cash Transfers to the Poor: Experimental Evidence from Kenya. *The Quarterly Journal of Economics*, 131(4), 1973–2042.
- Hedges, Ch. (2018). *America: The Farewell Tour*. New York: Simon&Schuster.
- Heslop, D. (b.d.). *Political system*. <https://www.britannica.com/topic/political-system> (dostęp: 16.03.2026).
- Heydorn, M. (2016). A National Dividend vs. a Basic Income – Similarities and Differences. *Basic Income Studies*, 11(2), 133–137.
- Horowitz, J. (2023, 30 kwietnia). 14 million jobs worldwide will vanish in the next 5 years, new economic report finds. <https://edition.cnn.com/2023/04/30/business/automation-jobs-world-economic-forum/index.html> (dostęp: 16.03.2026).

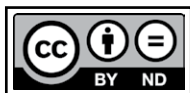
- Influence Watch (2022, 19 kwietnia). *World Economic Forum*. <https://www.influencewatch.org/non-profit/world-economic-forum/> (dostęp: 16.03.2026).
- Instytut Analiz Rynku Pracy (2020). *Czwarta rewolucja przemysłowa i jej wpływ na rynek pracy*. Warszawa: PARP.
- Jan Paweł II (1997, 8 grudnia). Orędzie Papieża na XXXI Światowy Dzień Pokoju z dnia 1 stycznia 1998 roku. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/messages/peace/documents/hf_jp-ii_mes_08121997_xxxi-world-day-for-peace.html (dostęp: 16.03.2026).
- Jankiewicz, S. (2017). *Uwarunkowania polityki gospodarczej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kangas, O. (2019). *First results from the Finnish basic income experiment*. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?3FdocId%3D20846%26langId%3Den> (dostęp: 10.03.2026).
- KB (2021, 16 maja). *Bezwarunkowy dochód podstawowy w Walii. Elon Musk popiera eksperyment*. <https://www.money.pl/gospodarka/bezwarunkowy-dochod-podstawowy-w-walii-elon-musk-popiera-eksperyment-6640334212975200a.html> (dostęp: 16.03.2026).
- Kobie, N. (2019). *The complicated truth about China's social credit system*. <https://www.wired.com/story/china-social-credit-system-explained/> (dostęp: 16.03.2026).
- Koch, H. (2023, 29 sierpnia). *Die meisten Leute hätten mehr Geld*. <https://taz.de/Daten-zu-bedingungslosem-Grundeinkommen!/5953122/> (dostęp: 16.03.2026).
- Kotkin, J. (2020). *The Coming of Neo-Feudalism. A Warning to the Global Middle Class*. New York: Encounter Books.
- Kozacki, P. (2003). Teologia twórczości [rozmowa z M. Novakiem]. W P. Kozacki, M. Zięba, J. Kupczak, *Przewodnik po encyklikach. Myśląc z Janem Pawłem II* (s. 50). Poznań: Wydawnictwo W drodze.
- Kozub-Karkut, M. (2022). Global Governance – Globalne zarządzanie. W A. Malewska & M. Filary-Szczepanik (Red.), *Globalizacja i współzależność* (s. 95–116). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie.
- Krueger, S. (2022, 7 października). *\$600 per month is changing lives in Durham*. <https://www.stepupdurham.org/latest-news/600-per-month-is-changing-lives-in-durham> (dostęp: 16.03.2026).
- Malewska, A. (2022). Korporacje transnarodowe. W A. Malewska & M. Filary-Szczepanik (Red.), *Globalizacja i współzależność* (s. 157–176). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie.
- Malewska, A., & Filary-Szczepanik, M. (2022). *Globalizacja i współzależność*. W A. Malewska & M. Filary-Szczepanik (Red.), *Globalizacja*

- i współzależność* (s. 13–34). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie.
- Marangos, J. (2004). Social Dividend versus Basic Income Guarantee in Market Socialism, *International Journal of Political Economy*, 34(3), 20–40.
- Mączyńska, E. (2018). Bezwarunkowy dochód podstawowy. Istota i kontrowersje. *Biuletyn PTE*, 4(83), 61–66.
- McKinsey (2021). *The state of AI in 2021*. New York: McKinsey & Company.
- McKinsey Global Institute (2017). *A Future that Works: Automation, Employment and Productivity. Executive summary*. New York: McKinsey & Company.
- Michalski, B. (2022). Zmiana technologiczna a globalizacja. W A. Malewska & M. Filary-Szczepanik (Red.), *Globalizacja i współzależność* (s. 269–288). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie.
- Misztal, P. (2018). Bezwarunkowy dochód podstawowy jako instrument ograniczenia nierówności dochodowych. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, LXXX(2), 171–182.
- Moll, Ł. (2014). Bezwarunkowy dochód podstawowy w perspektywie ekospołecznej. *Praktyka Teoretyczna*, 12(2), 59–76.
- Moore, M. (2023, 18 sierpnia). 'A lifeline': Why Durham County will soon give its poorest families up to \$850 a month. <https://www.newsobserver.com/news/local/counties/durham-county/article277669943.html#storylink=cpy> (dostęp: 16.03.2026).
- Musiał-Karg, M. (Red.) (2013). *Demokracja w obliczu nowych mediów. Elektroniczna demokracja, wybory przez Internet, kampania w sieci – teoria, doświadczenia*. Toruń: Adam Marszałek.
- O'Dell, H. (2023, 15 września). *Multiple countries have tested a universal basic income – and it works*. <https://globalaffairs.org/commentary/blogs/multiple-countries-have-tested-universal-basic-income-and-it-works> (dostęp: 16.03.2026).
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge: Harvard University Press.
- Rasmussen K.G. (2023). "You'll own nothing. And you'll be happy": Emotions and the Great Reset conspiracy theory in Denmark. International Conference: MEME – Media and Emotional Mobilization Linnaeus University, Kalmar, Sweden 12–13 October 2023. <https://conferences.lnu.se/index.php/mem/article/view/4077/3564> (dostęp: 16.03.2026).
- Reynolds, B., & Healy, S. (Red.) (2016). *Basic Income. Radical Utopia or Practical Solution?* Dublin: Social Justice Ireland. <https://www.socialjustice.ie/system/files/file-uploads/2021-09/basicincomefullbookdec2016.pdf>

- Rębisz, K. (2021, 1 czerwca). 1200 euro miesięcznie przez 3 lata. Niemcy zaczynają testować bezwarunkowy dochód podstawowy. https://wyborcza.biz/biznes/7,147582,27151293,1_200-euro-miesiecznie-przez-3-lata-niemcy-zaczynajatestowac.html (dostęp: 16.03.2026).
- Rizvi, A., Kearns M. i in. (2024). Effects of guaranteed basic income interventions on poverty-related outcomes in high-income countries: A systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 20(2). DOI: 10.1002%2Fcl2.1414 (dostęp: 17.03.2026).
- Schwab, K. (2008). Global corporate citizenship: Working with governments and civil society, *Foreign Affairs*, 8(2), 107–118.
- Schwab, K. (2012). *The Re-emergence of Europe*. Cologny: World Economic Forum.
- Schwab, K. (2018). *Czwarta rewolucja przemysłowa*. Tłum. A.D. Kamińska. Warszawa: Studio EMKA.
- Schwab, K., & Davis, N. (2018). *Shaping the Fourth Industrial Revolution*. London: Penguin Books Ltd.
- Schwab, K., & Malleret, T. (2020). *COVID-19: The Great Reset*. Cologny: World Economic Forum.
- Schwab, K., & Vanham, P. (2022). *Kapitalizm interesariuszy. Globalna gospodarka a postęp, ludzie i planeta*. Tłum. M. Lipa. Gliwice: Onepress.
- Standing, G. (2014). *The Precariat: The New Dangerous Class*
- Standing, G. (2017). *Basic Income: And How We Can Make It Happen*. London: Penguin.
- Standing, G. (2021). *The Precariat: The New Dangerous Class. Special COVID-19 Edition*. London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Staniszki, J. (2003). *Władza globalizacji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Streeck, W. (2017). *Buying Time: The Delayed Crisis of Democratic Capitalism*. London–New York: Verso Books.
- Szarfenberg, R. (2018). Dochód podstawowy a współczesne zabezpieczenie społeczne. *Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i praktyka*, 4(139), 3–27.
- Szlinder, M. (2018). *Bezwarunkowy dochód podstawowy. Rewolucyjna reforma społeczeństwa XXI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Terlecki, P. (2024, 21 stycznia). 1300 zł świadczenia co miesiąc. Wpłaty bez względu na dochody i wiek. <https://biznes.interia.pl/finanse/news-1300-zl-swiadczenia-co-miesiac-wplyty-bez-wzgledu-na-dochod-nId,7277041> (dostęp: 16.03.2026).
- Torry, M. (2013). *Money for Everyone: Why we need a Citizen's Income*. Bristol: Policy Press.
- UBIE (2021, 23 lutego). *Basic Income in France: Bringing UBI back to the centre of political debate*. <https://www.ubie.org/>

- basic-income-in-france-a-comprehensive-overview-of-the-debate-around-basic-income-the-future-of-the-movement-and-its-political-allies/ (dostęp: 16.03.2026).
- Van Parijs, Ph. (2000, 17 kwietnia). *A Basic Income for All*, *Boston Review*. <https://www.boston-review.net/forum/ubi-van-parijs/> (dostęp: 16.03.2026).
- Van Parijs, Ph., & Vanderborght, Y. (2019). *Basic Income: A Radical Proposal for a Free Society and a Sane Economy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Varoufakis, Y. (2015). *The Global Minotaur. America, Europe and the Future of the Global Economy*. London: Zed Books.
- Waśko-Owsiejczuk E. (2022). Demokracja – wybrane aspekty problemów definicyjnych i argumentacyjnych. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, 29(2), 21–38.
- Wielomski, A. (2021, 13 kwietnia). *Nadchodzi homo schwabus*. <https://www.nowoczesnamysl.pl/2021/04/13/nadchodzi-homo-schwabus/> (dostęp: 16.03.2026).
- World Economic Forum (2016, 12 listopada). *Welcome to 2030. I own nothing, have no privacy, and life has never been better*. <https://medium.com/world-economic-forum/welcome-to-2030-i-own-nothing-have-no-privacy-and-life-has-never-been-better-ee2eed62f710> (dostęp: 16.03.2026).
- World Population Review (2024). *Countries with Universal Basic Income 2024*. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-with-universal-basic-income> (dostęp: 20.08.2024).
- Zuboff, S. (2023). The Age of Surveillance Capitalism. W W. Longhofer & D. Winchester (Red.), *Social Theory Re-Wired: New Connections to Classical and Contemporary Perspectives* (s. 203–213). New York: Routledge.
- Zybertowicz, K., & Zybertowicz, A. (2017). Okiełzać zmianę. Bezpieczeństwo ontologiczne, rozwój technologiczny a kryzys Zachodu. *Filo-Sofija*, 17(36), 521–538.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License http://creativecommons.org/licenses/by_nd/4.0/